Spirit of Bosnia / Duh Bosne
An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Između kultura: Životni put i literarno stvaralaštvo autorice u egzilu

Safeta Obhođaš

1992. sam dospjela u Njemačku, u meni do tada nepoznatu zemlju, gdje sam imala sreću brzo naučiti jezik i kroz nova saznanja dalje razviti moje literarno stvaralaštvo.

Moja prva faza u Njemačkoj 1992-95. bila je izbjeglička agonija: preko dana sam bila opterećena poslom, radila sam u nekoliko domaćinstava kao čistačica, brinula se o domaćinstvu i porodici, a onda sam trčala u učionicu jedne narodne škole da nekoliko sati učim njemački. Pri tome je u glavi neprestano bila ratna katastrofa u Bosni, ubijanje, umiranje, glad i bijeda mojih sunarodnika. Bosna je bila prisutna u svim medijima. Njena tragedija je svakog dana prenošena uživo u dnevne sobe širom cijelog svijeta. Mnogo Nijemaca se angažiralo i sakupljalo humanitarnu pomoć za narod u Bosni i Hercegovini. Ti ljudi su trebali nekoga da ih iz prve ruke izvijesti o tome, nekoga ko je upravo bio došao iz Bosne. Pomažući taj humanitarni rad shvatila sam koliko je važno znanje njemačkog jezika, i koliko se sama bolje osjećam kad se mogu javiti za riječ na istom nivou kao i drugi saradnici i domaćini.

Literatura iz Bosne je tada bila jako tražena, ali ne ona koju sam ja pisala u Bosni. Takozvani „mainstream“ je nastojao da njemačkoj javnosti pokaže kako socijalistički kosmopolitizam Sarajeva tako i najbolje strane nekadašnje Titove zemlje, u kojoj su u harmoniji i pozitivnom odnosu živjele tamošnje kulture i religije. Ali ja nisam imala roman koji je za temu imao multikulturnu bajku o mojoj domovini. Moj stil pripovijedanja se dopao jednoj urednici, pa je htjela poručiti kod mene jedan ljubavni roman. „Ali ja ne pišem ljubavne romane. Pišem o bosanskim ženama koje su u ime ljubavi iskorištavane i izrabljivane čak i u svojim vlastitim porodicama“, odgovorila sam. „Ne, sad nam ne trebaju takve „emanze“ i njihove ideje. Ljubav između jednog srpskog mladića i jedne djevojke muslimanke, to bi se u ovom vremenu dalo dobro prodati.“ Nisam mogla pisati roman sa nametnutim sadržajem i pa sam se čvrsto držala svojih poslova kao čistačica.

U neko doba se našao i jedan mali izdavač, koji je želio publicirati djela iz „ugroženih kultura“, kakva je bila i bosanska, pa je objavio i moje knjige.

Sa prvim publikacijama, između 1996. i 97. završila se moja izbjeglička faza u Njemačkoj. Nakon toga bila sam istovremeno čistačica i autorica u egzilu. 1997. sam, uz zalaganje mog izdavača, pozvana na Simpozijum „Izdavaštvo u egzilu“. Bilo je puno

diskusije i referata o situaciji pisca u tuđoj kulturi. Rečenica jedne referentice iz Münchena me se duboko dojmila i ja sam je dobro zapamtila: Žene u egzilu održavaju Njemačku čistom, jer one nemaju nikakvu drugu šansu. „Ili svoje šanse promaše, kao ja“, mislila sam.

1997. i 1998. sam imala puno sreće, jer sam dobila nekoliko radnih stipendija zaredom. Par godina bez finansijskih problema, sa već dobrim znanjem njemačkog, mogla sam brže reagirati na svoju okolinu, sakupljati informacije, javiti se za riječ, razumjeti probleme migracije. Istovremeno nisam mogla shvatiti, zašto se političko-kulturni autoriteti tako površno bave problemima useljavanja. Stalno su uspostavljanje dijagnoze tog bolesnog stanja, ukazivalo se na to da integracija ide krivim putem ali se nije preduzimalo skoro ništa da se spriječi nastanak paralelnih društava u njemačkim gradovima. Žene u egzilu su bile osuđene na to, ne samo da rade većinom kao čistačice, nego i na to da čuvaju tradiciju i običaje iz bivše domovine. I da podnose svaku okrutnost takvog stanja. One koje su istupale, koje su željele pokrenuti diskusije o gorućim problemima useljenika, posebno migrantkinja, najčešće su ostajale usamljene i nisu mogle računati ni sa podrškom njemačkih političko-kulturnih struktura.

Teroristički napad 11. Septembra 2001. u New York-u potresao je i promijenio cijeli svijet. Nakon bolnog buđenja, javnost se suočila sa problemom „islam u Evropi“, ali opet nedovoljno konstruktivno. Ta tema se obrađivala ili ekstremno neprijateljski ili po svim mjerilima političke korektnosti. Zastupnici ove druge struje su mislili: za ime Božije volje, samo da ne naljutimo fundamentaliste u islamskoj zajednici. Redakcije su se natjecale u tome, ko će tim navodnim poznavaocima Kurana ponuditi više prostora za iznošenje svojih viđenja. Na podijumske diskusije su pozivane uvijek iste osobe, isti autori su dobijali cijele stranice u novinama, gdje su objašnjavali kako se primjenjuje Sveta knjiga. Jednom nas je jedna mlada, našminkana i nakinđurena žena podučavala kako ćemo se oblačiti a da to odgovara propisima islama, drugi put nam je vazio očigledno jedan ženomrzitelj, o tome kako je za jedno muslimanku ostvarivanje sopstvenih želja veliki grijeh, jer one trebaju živjeti samo za dobro svoje porodice. Jedna mlada pokrivena žena, angažirana na socijalnom području, priznade da u useljeničkim porodicama ima mnogo nasilja nad ženama. Ali je ona sa svoje strane, što je smatrala svojom velikom zaslugom, pokušavala uvjeriti imama njihove džamije da prilikom svog vaza opominje nasilne muškarce u svom džematu. Žene se ne smiju tući, jer to ni Pejgamber nikad nije činio.

Pitala sam se, gdje žive te muslimanke! U jednoj strogo islamskoj zemlji, gdje vlada šerijatsko pravo, ili u jednoj evropskoj državi, gdje na raspolaganju stoje svi zakoni za pravnu zaštitu individue.

Neprijateljski nastrojeni mediji su isticali samo negativne događaje iz tog pralelnog društva: prisilna udaja, ubistva sestara i kćerki zbog časti, radikalna omladina, škole koje nisu mogle raditi zbog vandaliranja učenika iz useljeničkih porodica. Mnogi izdavači su ih slijedili, jer se sa knjigama koje su obrađivale temu „zlostavljane muslimanske kćeri“ mogao napraviti dobar promet. Opet nisam imala rukopise koji su mogli zadovoljiti takve kriterije, ni politički korektnih ni neprijateljski nastrojenih urednika. Za prve je moj način mišljenja i pisanja bio previše evropski, za ove druge sam morala više istaći svoju nesrećnu sudbinu kao muslimanka. Lahko je moguće da

se jedan od urednika šalio kad je ovako komentirao jedan moj tekst: „Portret jedne muslimanke koja nije pokrivena, koja nije silovana ili zlostavljana, koja nije dospjela u neki dom za ugrožene žene. Po mom mišljenju takve priče ne interesiraju naše čitaoce.“

Ne znam kad ali se nadam da će takvi urednici brzo shvatiti da se varaju. Imala sam čast i zadovoljstvo upoznati mnoge Nijemce koji od medija očekuju, da jednom daju riječ muslimanima, koji doduše žive i rade po svom islamskom uvjerenju, ali su naučili da misle i odnose se prema drugima bez dogmi i predrasuda. Postoji još nešto što mi daje nadu: glasovi muslimana koji žele živjeti u Evropi i biti dio te kulture, koji odbijaju svako nasilje u ime vjere, sve su glasniji. Nadati se da neće biti ugušeni i sa jedne i sa druge strane.

Prvo objavljeno, “Frauenrat” 2007.

Za daljnje čitanje:

Blog

Safeta Obhođaš: Legende i prašina, Bosanska riječ,2001, Tuzla
Safeta Obhođaš: Šeherzade u zemlji dugih zima,(2005) Bosanska riječ, Tuzla
Safeta Obhođaš: Trbušna plesačica, 2006, Bosanska riječ, Tuzla

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.